

BİR CAN OLARAK MÜHENDİSİN SORUMLULUĞU

Prof. Dr. Ahmet İnam - *ODTÜ Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi*

ainam@metu.edu.tr

Bilimin ve teknolojinin bunca açılımlar getirdiği çağımızda, bu gelişmelere katkıda bulunup uygulamalarında yer alan mühendisin tüm insanlığa karşı sorumluluğu giderek artmaktadır. Bu anlamda mühendis yalnızca patronuna, amirlerine karşı sorumlu olan, sıradan bir teknik insan değildir. Soru temelde şudur: Mühendis bu dünyada niçin vardır? Mühendisin bu dünyada yeri nedir? Gelinen şu aşamada mühendislik artık herhangi bir meslek olmaktan öte bir anlam taşımaktadır. Teknoloji dünyanın geleceğini belirliyor. Mühendis de o teknolojinin çok önemli elemanlarından biridir. İşte bunun için o dünyaya karşı sorumludur.

Bu sözler kimilerimize bir abartı gibi görünebilir. Dünyaya egemen olan teknolojinin üzerimizdeki

etkin gücü düşünüldüğünde, bu gelişimin insan hayatındaki derin etkilerini anlayıp yorumlayabilecek, kendisi de bu sürecin etkili bir insanı olan mühendisin dünyadaki yaşamdan sorumluluğu üstüne söylediklerimiz bir abartı olmaktan çıkar.

Mühendisin sorumluluğunu ona sorulan beş temel soru ile açabiliriz.

1. İşini iyi yapacak donanıma sahip misin?

“Donanım” sözünden, kabaca söylersek, bilgi, yetenek, deneyim ile sorun çözme becerisini anlıyorum. Mühendis bilgisine karşı sorumludur. Bilgisini tazeleyebilen, eksik ve yanlışlarını görebilen mühendis, dünyaya can verme yolunda bir adım atmış olur. Gerçek proje oluştururken gerekse uygulama ve denetleme aşamalarında gerekli teknik bilgilerden yoksunluk, yalnızca herhangi bir malumat eksikliğine bağlı bir teknik bilgi yetersizliği, bir cehalet ya da tembellik değil, en büyük ahlaksızlıktır da. Eksik ve özürlü bilgi ile nice canın telef olup gitmesine yol açarsınız. Mühendislik ahlakı can ahlakıdır. Canı kurtaracak, cana can katacak bir bilgisel donanımı edinmek mühendisin can borcudur. Bilgisizliğin affı yoktur. Giden canlar geri gelmiyor çünkü.

2. Nasıl bir dünyada yaşadığını düşünüyor-sun?

Neler dönüyor bu dünyada? Dünyayı yöneten güç kimlerin elinde? Hangi değerlerle yönetiyorlar? Ülkenin bu dünyanın neresinde? Dünyaya egemen olan ahlak kan ahlakı mı, can ahlakı mı?

Yeryüzündeki yaşamın gelişmesine, serpilmesine, eşitliğe, adalete, emeğe, yeteneğe saygıya dayanan

anlayış mı dünyaya egemen? Yoksa kendi bencil çıkarlarını düşünüp insanlara zulmederek onları sömüren güçlerin istilası altında mı dünya? Sanata, bilime, barışa, sağlığa, yoksulluğa karşı mücadeleye ayrılanla; silaha, sömürüye ayrılan para arasındaki uçurum, dünyanın hâli konusunda size ne düşündürüyor? Dünyadaki teknoloji politikalarını kim belirliyor? Ya ülkemizin bu politikalar karşısında tavrı nedir? Ülkedeki teknoloji politikaları ne kadar can ahlakına dayanıyor? Dünya canı mı, çıkarı mı önemsiyor? Candan anladıkları yalnızca kendi canları, kendi gibi düşünenlerin canları mı?

Teknoloji ne içindir? Hangi ahlak değerleriyle oluşturuluyor? İnsanların düşüncelerini korkusuzca söyleyebileceği, inançlarını özgürce yaşayabilip, içindeki sanat ve bilim aşkını gerçekleştirebileceği bir dünya için değil midir teknoloji? Bu dünyadaki canlılığı zenginleştirerek hakça yaşanacak güzel bir dünya için sen ne yapabilirsin mühendis?

3. Dünyanın ekonomik, politik, sosyolojik, kültürel, etik, estetik yapısı içinde sen neredesin?

Dünyaya egemen olmaya çalışan güçlerin mücadelesinde senin yerin ne? "Ben böyle koca koca laflar etmem. Dünyadan bana ne, kendi karnımı doyurmaya bakarım. Çıkarım neredeyse ben de oradayım." diyenlerden misiniz? "Ekmek aslanın ağzında, ekmeği kap, kendine bak" sözünü mi dile getiriliyor dünya görüşünüz? "Bu dünyanın böyle gidişine ben ne yapabilirim?" diyorsanız, hiç değilse dünyanın gidişiyile bir biçimde ilgilisiniz ama kendinizi çaresiz hissediyorsunuz demektir. Çaresizlik, sorumluluktan kaçmak değil midir? Yaptığınız iş insan için değil midir? Öyleyse nasıl bir dünya için, nasıl bir insan için? Siz böyle bir soruyu anlamlı buluyorsanız, bu dünyada nasıl bir yeriniz var?

4. İşimi yaparken kime hizmet ediyorum?

- a) Yalnızca kendime
- b) Patronuma
- c) Şirketime
- d) Aileme
- e) Örgütüme

- f) Üyesi olduğum topluluklara
- g) Vatanıma
- h) Dünyaya
- i) Ezilen, hakkı yenen insana
- j) Tarihe

"Gerek proje oluştururken gerekse uygulama ve denetleme aşamalarında gerekli teknik bilgilerden yoksunluk, yalnızca herhangi bir malumat eksikliğine bağlı bir teknik bilgi yetersizliği, bir cehalet ya da tembellik değil, en büyük ahlaksızlıktır da. Eksik ve özürlü bilgi ile nice canın telef olup gitmesine yol açarsınız. Mühendislik ahlaki can ahlakıdır. Canı kurtaracak, cana can katacak bir bilgisayar donanımı edinmek mühendisin can borcudur."

- k) Bir gün dünyanın ulaşacağını düşündüğüm adil ve güzel bir geleceğe
- l) Dünya görüşüme

Bu konuda elbette daha fazla seçenek olabilir. Sanırım sorunun kendisi önemli: Hayata at gözlüğüyle bakan, sıkışık bakışlı, sığ, hayalleri, ütopyası olmayan bir insan olmaktan çıkmamızı sağlayacak sorulardan biri çünkü. Hayatımızın anlamını, sahip olduğumuz değerleri, bu dünyadaki yaşayışımızın amacını sorguluyor, bir açıdan.

5. Mühendis olarak bu dünyadaki sorumluluklarım ne?

Mühendislik, tekrar söylüyorum, herhangi bir meslek değildir. Mühendis sahip olduğu donanımla dünyayı kavrama gücü çok gelişmiş bir aydın kişidir. Teknoloji yoğun bir hayatın odağında vereceği kararlar, yapacağı işlerle dünyanın geleceğinin belirlenmesinde önemli rolleri vardır. Bu durum ona büyük bir sorumluluk yüklüyor: İnsan olma, can olma, canı koruyup, canlandırarak zenginleştirme sorumluluğu. Dünyadaki haksızlığa, yolsuzluğa, sömürüye, yanlışlığa, yanlışlıklardan dolayı ölen insanlara karşı sorumluluğu, işini nasıl yapacağı konusunda ona yol gösterecektir.